

Reikwijdte & armslag

Uitgangspuntennota voor het Rotterdamse Cultuurplan 2017 -2020

Inhoudsopgave:

Voorwoord

Gedeelde grond

- 1.1. Stad, land, wereld
- 1.2. Een stad van uitersten
- 1.3. Lopend buffet
- 1.4. Conclusies

Vruchtbaar gebied

- 2.1. Onderlinge samenwerking
- 2.2. Cultuur en onderwijs
- 2.3. Talentontwikkeling
- 2.4. Overlap
- 2.5. Conclusies

Grenzen verleggen

- 3.1. Stand van zaken
- 3.2. Beweging
- 3.3. Filevorming
- 3.4. Verantwoording en verhaal
- 3.5. Een nieuw systeem
- 3.6. Conclusies

Nawoord

Voorwoord

Deze uitgangspuntennota is een primeur. Een toekomstvisie die niet alleen geschreven is vanuit de Rotterdamse politiek maar die tot stand kwam door de samenwerking van drie partijen: de gemeente, de Rotterdamse Raad voor Kunst en Cultuur (RRKC) en de culturele sector. In vier uitgebreide werksessies, waaraan tientallen betrokkenen meededen, werd samen gepraat en gediscussieerd om tot concrete voorstellen voor het cultuurbeleid te komen. Daarbij stond allereerst de toekomst van de stad in brede zin centraal. Daarna kwamen de meer specifieke thema's voor de kunst en cultuursector aan de orde. En ten slotte werd ingezoomd op de gevolgen voor het beleid. Waar zien we in de huidige situatie knelpunten ontstaan? Welke kansen moeten we benutten? Hoe kunnen we samen zorgen voor verbeteringen?

Bij deze werksessies waren niet alleen directeuren van de Rotterdamse cultuurinstellingen, RRKC medewerkers en vertegenwoordigers van de gemeente aanwezig, maar ook mensen uit het brede culturele veld en uit andere sectoren. Dat zorgde voor een levendig gesprek, met oog voor de stad waarin we leven en de wereld waartoe we ons verhouden. Tijdens deze bijeenkomsten zijn notulen gemaakt, die de basis hebben gevormd voor deze uitgangspuntennota. Daarnaast is gebruik gemaakt van verschillende belangrijke bronnen: het collegeprogramma, de Sectoranalyse van de RRKC, het Stadspanel en het onderzoek *Cultuurparticipatie van Rotterdammers*.

Waarom zijn we dit experiment aangegaan? Omdat de Rotterdamse culturele instellingen, als vertegenwoordigers van de sector, verantwoordelijkheid willen dragen voor de toekomst van de stad. Omdat gesprekken met jongeren, makers, kijkers, denkers en doeners aantonen dat de sector over enorm veel kennis beschikt. Kennis die bij een andere manier van werken niet altijd op tafel komt. We willen laten zien dat het heel goed mogelijk is om struikelblokken, kansen en prestaties te benoemen. Om samen naar de toekomst te kijken. Daarom eindigen we ieder hoofdstuk met een aantal conclusies: kort en bondig geven we daarin aan wat er moet gebeuren en wat er zal veranderen.

In Rotterdam bestaat bovendien de wens te komen tot een meer eigentijdse manier van schrijven en denken over het cultuurbeleid in deze stad. Een manier die past bij de sector: creatief, gedreven en onconventioneel. Deze nota wil daar een bijdrage aan leveren. Door leesbaar en concreet te zijn, getuigend van een realistische blik op de stad. Aan wie hier wonen en komen willen we laten zien wat we te bieden hebben, wat er de komende jaren moet gebeuren en hoe we dat willen bereiken. Dat doen we dan ook als collectief. De 'we-vorm' waarin deze nota is opgesteld, is het logische gevolg van de gezamenlijke positie die we als gemeente, sector en RRKC innemen. Uitzonderingen hierop worden in de tekst aangegeven: op die manier is altijd duidelijk wie er aan het woord is.

Net als de stad zelf is de kunst- en cultuursector in Rotterdam volop in beweging. Daarbij is er een groeiende behoefte aan ruimte voor verbeelding, innovatie en experiment. Ruimte voor een beleid dat niet alleen regelt en afbakt – hoewel ook dat nodig is - maar dat vooral verbindt en prikkelt. Alle Rotterdammers moeten beter kunnen worden van wat er op kunst- en cultuurgebied te beleven valt. Op welke manier dan ook. Op school en op straat. In grote zalen, in kleine wijkgebouwen of bij ondergrondse initiatieven. Om deel te nemen, te ontwikkelen, te verwonderen, te leren en te lachen. Dat staat voorop.

Rotterdam is een stad die zich zowel regionaal, landelijk als internationaal, mag laten zien en horen. We tonen dus graag wat we allemaal te bieden hebben. Instellingen die staan als een huis. Klinkende namen. Topdansers, schitterende exposities, getalenteerde musici, architectonische hoogstandjes en opmerkelijk erfgoed. Kortom: Rotterdam weet steeds meer gewicht in de schaal te leggen. Binnen Nederland en ver daarbuiten.

Om een rijk cultureel klimaat te ontwikkelen blijven zichtbaarheid, samenwerking, ondernemerschap en inhoudelijke kwaliteit van het grootste belang. Maar ook: flexibiliteit, verbeeldingskracht en eigenzinnigheid. Dat wil zeggen: de regels durven veranderen omdat de wereld verandert. De gebaande paden verlaten en eens rondkijken met een frisse blik. Nieuwe vormen van samenwerking tot stand brengen. Als we willen reageren op wat deze stad nodig heeft moeten we niet alleen kijken naar statistieken en scorelijstjes.

Dan moeten we contact maken met de mensen om wie het gaat: de bewoners en de bezoekers van de stad. Dan moeten we durven dwalen, ons verdiepen en laten verrassen. Deze uitgangspuntennota is bedoeld om duidelijk te laten zien waar we de komende jaren heen willen en hoe we daar collectief de verantwoordelijkheid voor nemen: een kunst- en cultuurklimaat met reikwijdte en armslag.

Gedeelde grond

1.1. Stad, land, wereld

Wat goed is, mag gezien worden. Rotterdam is in alle opzichten een internationale stad. Wie lijntjes trekt tussen Rotterdam en alle landen die hier vertegenwoordigd zijn, ziet een indrukwekkende kluwen ontstaan. De hele wereld is hier kind aan huis. Kunst en cultuur moeten een afspiegeling zijn van die kosmopolitische sfeer en er op in spelen. Landelijk en internationaal beschouwd is deze stad de afgelopen jaren merkbaar in achtving gestegen. Voor de kunst- en cultuursector is het daarom niet alleen belangrijk om in de stad zichtbaar te zijn – maar ook ver daarbuiten. Grensoverschrijdende verbindingen en hechte banden met de eigen omgeving sluiten elkaar daarbij niet uit. Rotterdammers bewijzen dat al jaren: deze stad is vele malen groter dan zijn grenzen.

Waar steden in de wereld steeds meer op elkaar gaan lijken wat winkels en entertainment betreft, kan Rotterdam in toenemende mate onderscheidend zijn. Een opmerkelijke mix tussen specialiteiten, Rotterdamse culturele iconen en de nodige weerbaarheid maken de stad de moeite waard voor bezoekers en bewoners. Waarin is de stad uniek, wat maakt een bezoek onvergetelijk en - heel belangrijk – hoe kunnen wij de stad aantrekkelijker maken voor een bredere variëteit van bezoekers en bewoners?

Veel Rotterdamse kunstenaars, culturele ondernemers en culturele instellingen zijn zowel in (de regio) Rotterdam als landelijk en internationaal actief. Daarmee vergroten zij hun afzetmarkt en profiel, én houden zich artistiek scherp. Bovendien halen kunstenaars en culturele organisaties, zowel groot als klein, de wereld actief naar Rotterdam dankzij uiteenlopende internationale evenementen. Van die positie als gastheer zullen we beter gebruik gaan maken. Door als gemeente en sector vaker samen te werken bij de voorbereiding van internationale ontvangsten en handelsdelegaties bijvoorbeeld.

Maar zulk gastheerschap staat niet op zichzelf; we hebben ook de functie van ambassadeur. Rotterdamse bestuurders zijn trots op culturele instellingen en kunstenaars. Die waardering willen we ook uitdragen naar het bedrijfsleven, investeerders en bezoekers. De cultuursector zal zich inspannen om de internationale activiteiten voor het voetlicht te brengen. Ook buiten de kring van professionals en bezoekers. Een gezamenlijke aanpak (op het gebied van marketing en internationale presentaties bijvoorbeeld) is een effectieve stap in de goede richting.

1.2. Een stad van uitersten

Rotterdam is een stad van hoge pieken en diepe dalen. Van wachtlijsten voor de Voedselbank, grootstedelijke experimenten en de Wow-factor van de Markthal. Een stad van architectuur en van analfabetisme. We kennen Rotterdam kortom als een stad van kloven tussen culturen, kansen en groepen. Kloven in inkomens- en opleidingsniveau. Kloven tussen ouderen en jongeren. Maar ook tussen mensen die in het centrum wonen en bewoners van de buitenwijken. Of tussen mensen die prima de weg weten in de digitale wereld en mensen die daar weinig mee kunnen. Maar pieken en dalen maken een gebied niet alleen complex – ze zorgen ook voor extra beweging en stroming. Voor interessante contrasten en uitzichten die zorgen voor de Rotterdamse dynamiek.

Omdat zoveel verschillende factoren samen bepalen waar je in Rotterdam naar op zoek gaat (en waar je terecht komt), zal de kunst- en cultuursector collectief zorg dragen voor een aanbod dat is afgestemd op die grote verscheidenheid. Geen eenheidsworst, maar een aanbod dat aan alle doelgroepen recht doet. Op dit moment worden nog te veel mensen niet bereikt door de gevestigde cultuursector. Dat moet anders. Want kunst en cultuur zijn van levensbelang voor een groeiende en lerende stad. Haal je ze weg dan blijft er een stad over waarin geen ruimte is voor verrassingen, expressie en verwondering. Waar niemand zich kan uiten. Een stad waar graffiti nooit meer wordt dan vandalisme. Waar lopen nooit tot dansen leidt. Waar geen dichtregels op muren hangen, maar hamburgerreclames. Een stad zonder verrassingen is een stad waar niemand wil wonen en waar niemand op bezoek komt. Een stad zonder verrassingen is niet langer Rotterdam.

We kunnen de onderlinge verschillen die we in deze stad zien als een voordeel beschouwen – en daar zijn natuurlijk redenen toe - maar we moeten wel oog houden voor wat er nodig is. Luisteren naar de behoeften die bestaan om te kunnen zorgen dat mensen hier graag willen (blijven) wonen. Kijken naar alle *big minorities*, alle grote minderheden die de stad rijk is. Dat kan alleen door met elkaar in contact te blijven. Elkaar te ontmoeten. Voor kunst en cultuur is daar een belangrijke rol weggelegd. Om een aanbod te verzorgen dat voor alle inwoners en bezoekers aantrekkelijk en verrijkend is, is het van belang ons (potentiële) publiek te kennen. Wie zijn doelgroep kent is beter in staat hen te bereiken, over de drempel te halen én van hen te leren.

Schieten met hagel levert echter zelden iets op: als alle instellingen tegelijk proberen alle Rotterdammers te bedienen, wordt niemand daar beter van. Kunstprojecten met jongeren op Rotterdam Zuid vragen nu eenmaal om hele andere vaardigheden dan een debatavond voor architecten. Wie bedient welke doelgroep? Wie heeft de nodige kennis en vaardigheden? Daar komen we pas achter als we met elkaar in gesprek gaan en blijven. Door middel van afstemming gaan we, als sector, keuzes maken en taken verdelen. Zo kunnen we allemaal de rol vervullen die ons het beste ligt. Juist als we oog hebben voor elkaars bezigheden en bereik, krijgen we in beeld wat ieders unieke capaciteiten en artistieke kwaliteiten zijn. Door samen te werken aan een totaaloverzicht en collectieve doelen te stellen, verzorgen we een rijk aanbod voor de stad als geheel.

1.3. Lopend buffet

Om een gunstig kunst- en cultuurklimaat in de stad te blijven creëren moeten we rekening houden met veranderingen in de manier waarop mensen kunst en cultuur beleven. Want het gedrag en de houding van het publiek verandert. Dat is geen Rotterdams verschijnsel, maar een landelijke tendens die ook in deze stad goed zichtbaar wordt. We bemerken minder vastigheid dan vroeger. 'Footloose' noemen we dat: men voelt zich niet langer direct betrokken bij een locatie of naam, maar meer bij een genre of activiteit. Mensen verbinden zich niet meer langdurig aan één aanbieder, kiezen minder vaak voor een abonnement en zijn in die zin weinig honkvast. Steeds vaker draait het dus om inhoud: wat heb je te vertellen, wat wil je laten zien of horen? Het 'waar' en 'hoe' moeten daarop zijn afgestemd. Het publiek wil weten wat je te bieden hebt.

Daarbij komt dat de grenzen binnen het aanbod langzaam vervagen. Waren mensen voorheen nog relatief gemakkelijk in te delen aan de hand van hun voorkeuren (trouwe operabezoekers, hardcore hiphopfans, echte cabaretliefhebbers), tegenwoordig kan alles door elkaar bestaan. De ene week Vrienden van Amstel Live, de andere moderne poëzie. Nu eens kijken naar een collectie schilderijen uit de Renaissance, dan weer naar het wijktheater of naar een musical. De zogenoemde 'culturomnivoor' trekt dan ook zich weinig aan van hokjes of waardeoordelen. Dit publiek maakt een keuze op basis van

de inhoud, niet op basis van labels die daar door anderen aan zijn gehangen. Het gaat om beleven en ervaren, om samenhang met gelijkgestemden en authenticiteit. Een culturele omnivoor trekt diagonaal en verticaal een eigen lijn door het aanbod.

Deze veranderingen geven een beeld van een beweeglijk publiek dat open staat voor nieuwe ervaringen. Een factor die we als positief mogen bestempelen. De veranderingen bieden volop mogelijkheden om ook andere en nieuwe bezoekers te bereiken en over de drempel te halen. Inspelen op de manier waarop het publiek van nu zoekt en kiest vraagt daarom een energieke, wakkere houding van alle betrokkenen en zal veel op kunnen leveren. We gaan ons beleid onder de loep nemen om de veranderingen in de publieksstroom in ons voordeel te laten werken. We gaan ruimte maken voor een meer flexibele manier van werken.

1.4. Conclusies:

- De cultuursector is gezamenlijk verantwoordelijk voor het zo goed mogelijk bedienen van een zo breed mogelijk cultureel publiek. Daarom gaat de sector in kaart brengen wie wat doet en waar nog gaten vallen. Rotterdam Festivals kan daarbij een faciliterende rol spelen. De sector trekt gezamenlijk conclusies uit dit onderzoek en besluit hoe ze ontbrekende groepen wil opzoeken en wie welke taak op zich neemt.
- De instellingen sluiten allianties om het eigen – en elkaars – publiek beter te leren kennen, volgen en bereiken. Ze maken daarvoor gebruik van de publieksgegevens waarover de sector beschikt, inclusief bestaande onderzoeken door anderen, en vullen de gegevens waar nodig aan.
- Instellingen maken in hun beleidsplannen duidelijk wat hun positie is, in de stad en in (inter)nationale context. Ze laten weten welke publieksgroep ze willen bereiken en welke niet. De instellingen laten in de optelsom van ingediende plannen zien hoe het collectief van cultuurinstellingen het Rotterdamse publiek bedient.

Vruchtbaar gebied

2.1. Onderlinge samenwerking

Pop-up-programmering, creaties die inspelen op de actualiteit, een aanbod dat ontstaat vanuit speelsheid en onverwachte, verrassende wendingen: het zijn kenmerken van een levendige en kunstzinnige stad. Er is dan ook veel behoefte aan zulke innovatieve, eigengereide spelers in de kunst- en cultuursector. Aan makers en organisaties die, al dan niet met hulp van de grote instellingen, een eigen koers varen. Deze vaak jonge en flexibele initiatieven bepalen in toenemende mate de zichtbaarheid van het aanbod. Ze vervullen een rol als aanjager waar we allemaal van profiteren. Ze weten, ook binnen de sector zelf, vragen te stellen en te prikkelen.

Kleine, nieuwe of risicovolle initiatieven moeten daarom voldoende ruimte krijgen en worden gefaciliteerd. Dat kan financieel, maar ook op andere manieren: in samenwerking met gevestigde partijen bijvoorbeeld.

Kleinschalige initiatieven, en de makers die zich daaraan verbinden, kennen bij uitstek hun publiek. Ze zijn wendbaar en het contact met de doelgroep is doorgaans zeer direct: daarmee zijn ze in het voordeel. Hun rol en voorbeeldfunctie is cruciaal in een tijd van beweeglijkheid en innovatie. Omgekeerd kunnen zij zich verder ontplooien en ontwikkelen door actief samenwerking met en aansluiting bij gevestigde instellingen te zoeken. Vaste spelers die al jaren doen waar ze goed in zijn en dikwijls veel expertise in huis hebben. Op die manier stroomt kennis en ervaring twee kanten op: groot leert van klein, nieuw leert van oud.

2.2. Cultuur en onderwijs

We zoeken doorlopend naar binding in een tijd van beweging: naar een manier om relaties aan te gaan met publiek, partners en met elkaar. Er moet contact worden gelegd én onderhouden. We beginnen daarom bij het begin. Samen met het onderwijs zorgen we ervoor dat alle Rotterdamse kinderen in contact komen met kunst en cultuur. Dat nieuwsgierigheid en creativiteit van jong af aan de ruimte krijgen. Dat klein en groot talent kan blijven groeien.

In het primair onderwijs maakt op dit moment ruim de helft van de scholen gebruik van het Cultuurtraject Rotterdam, in het voorgezet onderwijs ongeveer een kwart van de scholen. Dat wil zeggen dat op deze scholen de leerlingen twee maal per jaar in aanraking komen met kunst en cultuur. Daarnaast wordt op een aantal basisscholen cultuuronderwijs geboden via programma's als Kunst-ID of 'Ieder kind een instrument'. Wat betreft tijd, kwaliteit van het aanbod en verdieping worden er echter nog slagen gemist. We willen de deelnamecijfers daarom fiks omhoog bijstellen.

Daarnaast willen we het vak Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV) binnen het voortgezet onderwijs versterken. Met een Rotterdamse variant van CKV kunnen we beter aansluiten bij de behoeften die er bestaan: meer kunst en cultuur voor meer scholieren. Docenten moeten daarom beter worden ondersteund, met expertise op het gebied van cultuureducatie en met meer tijd voor cultuurlessen. Zo kunnen we het kunst- en cultuuronderwijs stevig neerzetten, als een volwaardig onderdeel van het pakket dat we onze kinderen meegeven.

Groeien en leren draait immers óók om kijken, luisteren, beleven. Om nadenken, uittesten en opnieuw proberen. Creativiteit, nieuwsgierigheid, kritisch denken en het vermogen nieuwe oplossingen te ontdekken zijn daarom belangrijke talenten. Ze maken

deel uit van de zogeheten '21st century skills': vaardigheden die jongeren nu moeten leren om optimaal voorbereid te zijn op de samenleving van de toekomst. Om bij te dragen aan de innovatiekracht van de stad. Juist hier kan de cultuursector een onmisbare bijdrage leveren aan de ontwikkeling van kinderen, zodat ze uiteindelijk zelf hun weg leren te vinden. In die ontwikkeling willen we dus investeren. Bijvoorbeeld door verbindingen te leggen tussen cultuur- en techniekonderwijs, of door lesprogramma's te ontwikkelen waarin maak- en ontwerptalent zich kan ontplooiën.

Daarbij is het belangrijk dat we ook zelf keuzes maken, juist om een wirwar aan goedbedoelde initiatieven te voorkomen. Het gericht aanbieden van kwalitatief sterke cultuureducatie, in afstemming met elkaar en met het onderwijs, vinden we essentieel. Voor dit alles is het bovendien noodzakelijk dat de cultuureducatie niet alleen in het cultuurbeleid maar ook in het gemeentelijk onderwijsbeleid zijn ankers vindt. Voor een goede aansluiting bij het onderwijs is het nodig dat de cultuureducatie door de onderwijssector wordt herkend als een welkome invulling van de onderwijstaak en niet als een extra belasting of slechts een 'tussendoortje'.

2.3. Talentontwikkeling

Welk creatief talent je ook hebt, in Rotterdam moet je de mogelijkheid krijgen je optimaal te ontplooiën.

Van de eerste stappen op de dansvloer tot een staande ovatie in een volle zaal: verschillende organisaties in de stad helpen mensen hun artistieke en professionele ambities te verwezenlijken. De route die mensen volgen om hun talenten te ontwikkelen moet daarom bestaan uit wegen die goed op elkaar aansluiten en toegankelijk zijn. Dat vraagt om een klimaat met waardering voor creatief talent en met zowel financiële als fysieke ruimte om te experimenteren en te presenteren. Het leidt tot vernieuwing in de kunst.

De cultuursector vormt samen met kunstvakopleidingen een netwerk dat in kaart brengt welke wegen er zijn. Door onze activiteiten samen af te stemmen kunnen we fungeren als een navigatiesysteem. Een gids die mensen door het netwerk van mogelijkheden leidt. Instellingen zullen daarom in hun plannen duidelijk aangeven welk deel van dit talentontwikkelingstraject ze gaan uitvoeren. Op deze wijze willen we ervoor zorgen dat wie zich artistiek wil ontwikkelen zijn of haar bestemming bereikt.

2.4. Overlap

De kunst- en cultuursector wil de komende jaren vaker buiten haar oevers treden. Want waar dat gebeurt ontstaat vaak vruchtbaar gebied: de overlap tussen twee verschillende werelden. Zo'n gebied, waar nieuwe producten en projecten wortel kunnen schieten, vraagt om ruimte en de bereidheid de eigen grenzen te verleggen. Van de cultuursector en de gemeente. Maar ook van bijvoorbeeld het bedrijfsleven, de zorg of de industrie. Gemeenschappelijke belangen vragen tenslotte om gemeenschappelijke inzet. Organisaties op sleutelposities kunnen daarbij bruggen slaan. Voor connecties met de vrijetijdsindustrie is bijvoorbeeld Rotterdam Partners een aanspreekpunt.

Er zijn in Rotterdam prachtige voorbeelden te vinden van geslaagde verbindingen met andere sectoren. Zo zijn er de onderzoeken naar stedelijke ontwikkeling van de Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam. Het met kunst doordrenkte taal- en rekenprogramma van Museum Boijmans van Beuningen. De prijswinnende voorstelling *Wie is er nou gek*, een coproductie van rotterdamscentrumvoortheater en zorginstellingen Bavo Europaort en Pameijer. De vuilniswagens die wereldpoëzie vervoeren door de straten van de stad.

We zien dat de belangstelling voor dit soort sectoroverstijgende samenwerking toeneemt, bij culturele organisaties zowel als bij de overheid. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het collegeprogramma, uit landelijke stimuleringsmaatregelen als het programma “The Art Of Impact”, en uit de publicatie “Het Belang” waar de gezamenlijke Rotterdamse cultuursector zich uitsprak voor steviger verbindingen met andere sectoren in de stad.

We zien veel mogelijkheden in deze kruisbestuiving met andere maatschappelijke gebieden: om ideeën uit te wisselen, nieuwe mensen te ontmoeten en vleugels uit te slaan. In de toekomst zullen we dan ook extra nadruk leggen op dit soort verbindingen. De stad wordt op die manier aantrekkelijker voor bewoners en interessanter voor bezoekers. Het is een uitwisseling waar iedereen baat bij heeft. Want projecten waarin verschillende spelers samenwerken, versterken de stad in sociaal en economisch opzicht. Ze vergroten het speelveld. Ze ondersteunen het maatschappelijke belang en verrijken het kunst- en cultuurklimaat.

2.5. Conclusies:

- Om innovatie in de sector te bevorderen zoeken organisaties die elkaar kunnen versterken naar praktische methoden om elkaars (artistieke) capaciteiten te benutten. Instellingen laten in hun beleidsplannen zien hoe zij deze rol gaan invullen en op welke manier zij innoveren.
- Organisaties die actief zijn op het gebied van cultuureducatie verenigen zich tot een platform. Zij stemmen hun activiteiten hier onderling af en zorgen voor meer samenhang in het aanbod van cultuureducatie. Samen met het voortgezet onderwijs werkt dit platform aan een Rotterdams CKV-model. De gemeente zet zich in om het cultuuronderwijs te versterken door het een vaste plek te geven in het lesprogramma. Op deze manier streeft de sector er naar dat het Cultuurtraject Rotterdam 90% van het primair onderwijs bereikt (nu 60%) en 40% van het voortgezet onderwijs (nu 25%). Daarnaast hebben we de ambitie dat het in het curriculum verankerd cultuuronderwijs stijgt van 25% naar 40% van de scholen.
- Organisaties die actief zijn op het gebied van talentontwikkeling zorgen voor een samenhangend en transparant netwerk om talenten optimaal te begeleiden. Instellingen laten in hun beleidsplannen zien welk onderdeel van dit netwerk zij willen uitvoeren en hoe dit aansluit op de activiteiten van andere talentontwikkelaars.
- Instellingen zoeken actief naar verbindingen met andere partijen, binnen of buiten de cultuursector. Zij zijn zich bewust van hun betekenis voor een aantrekkelijke stad en gebruiken waar mogelijk hun invloed, expertise en activiteiten om hier een bijdrage aan te leveren.

Grenzen verleggen

3.1. Stand van zaken

De afgelopen jaren heeft de kunst- en cultuursector, op landelijk en op gemeentelijk niveau, flinke klappen moeten incasseren. De economische crisis en de bezuinigingen richtten soms schade aan en brachten onzekerheid. Op bepaalde plekken is dan ook een sfeer van verdediging en 'houden wat je hebt' ontstaan. Een sfeer die eigenlijk haaks staat op 'een stad met lef', zoals Rotterdam zich graag presenteert. Wanneer we bedenken dat stilstand leidt tot achteruitgang, zeker in een tijd waarin beweging noodzakelijk is, kan die houding de kunst- en cultuursector verzwakken.

Dat willen we natuurlijk niet. Want de bezuinigingen vormden óók een aanzet tot veranderingen die voor de toekomst heel gunstig uit kunnen pakken. Ze droegen bij aan een publiekelijk en politiek debat over bereik, belang en ondernemerschap. Aan denken over het belang van kunst en cultuur voor de stad en het land. Wat ons betreft is het daarom tijd voor een ander geluid. Want terwijl het stof nog moet gaan liggen is er behoefte aan opbouw. Vanuit vakmanschap, noodzaak en Rotterdamse eigenzinnigheid moet meer ruimte ontstaan voor experiment en nieuwe ontwikkelingen.

3.2. Beweging

De oude reputatie van opbouwstad, stad van doeners en arbeiders, is vermengd geraakt met iets nieuws: Rotterdam is in toenemende mate aan het rondzoemen op een positieve manier. Bewoners, maar ook de bezoekers en toeristen merken dat Rotterdam verandert. Dat nieuwe elan zorgt voor levendigheid in een stad waar de belangstelling voor kunst en cultuur niet altijd aan de oppervlakte ligt. Een onderstroom van creativiteit is volop te vinden bij de cultuurinstellingen, maar ook (steeds meer) daarbuiten.

Initiatieven in het overgangsgebied tussen horeca, uitgaan en cultuur. Plekken in de stad waar een sfeer van creativiteit de aantrekkingskracht bepaalt. Een populaire uitgaansplek als de Witte de Withstraat bijvoorbeeld is sterk verbonden met de culturele instellingen die er gevestigd zijn. Ook de gebieden rond Deliplein of Hofbogen vallen op door een combinatie van gastronomie en kunst. Rond straten als de Zwaanshals en Nieuwe Binnenweg verzamelen zich winkels van kleinschalige creatieve ondernemers. Daar is het eigenzinnige aanbod te vinden; een tas die je nergens anders tegenkomt, Rotterdamse chocolade in smaken die je nooit eerder proefde, werk van kunstenaars in een onverwachte setting. Festivals als Route du Nord, Nacht van de Kaap en Nieuwe Binnenweg Leeft dragen bij aan het gevoel op ontdekkingsreis te kunnen in eigen stad.

De hoeveelheid initiatieven en projecten van vindingrijke makers toont kortom aan dat er, soms vanuit onverwachte hoek, veel innovatie te vinden is in Rotterdam. Die ruimte daarvoor mag de komende jaren groter worden: we zullen dan ook niet teveel sturen en vormen, maar laten ontstaan. Dat kan voor een deel door de leegstand slim te benutten. De gemeente speelt op dat vlak een belangrijke rol. Door middel van Het Loket Pop-Up 010, waar organisatoren van publiekevenementen gekoppeld worden aan leegstaande panden, heeft de gemeente al een belangrijke eerste stap gezet. De gemeente zal de mogelijkheden voor het gebruik van leegstaande panden verruimen, zodat meer ruimtewensen kunnen worden gehonoreerd.

We noemden bovendien al eerder de mogelijkheid dat culturele instellingen binnen hun eigen organisatie ruimte maken voor initiatiefnemers: ook samen kunnen we veel oplossen. Als we echter kijken naar de financiële instrumenten waarmee cultuur wordt ondersteund in de stad, blijkt dat die nog onvoldoende aansluiten bij wat er gaande is in Rotterdam. Er is dus een flexibeler systeem nodig. Juist in een sector waar creativiteit een gegeven is mag verwacht worden dat nieuwe ideeën en een pragmatische insteek tot mooie dingen leiden. *Kendoe* in de kunst.

3.3. Filevorming

Het vierjaarlijkse Cultuurplan is bedoeld om instellingen een langetermijnperspectief te verschaffen en tegelijkertijd ruimte te bieden aan vernieuwing. Ze zijn allebei van groot belang: stabiliteit en beweging. Met die stabiliteit gaat het uitstekend: diverse instellingen hebben een haast vanzelfsprekende rol in het Rotterdamse culturele palet ingenomen en zijn vaste waarden van het cultuurplan geworden. De gewenste ruimte voor vernieuwing blijkt echter lastiger te realiseren: er is maar weinig ruimte voor nieuwe spelers, de doorstroom binnen het cultuurplan is beperkt. En stilstaand water leidt tot zuurstoftekort.

Daarnaast is niet voor iedereen duidelijk welke ondersteuningsmogelijkheden er waar bestaan, en hoe zij ten opzichte van elkaar functioneren. Op dit moment ziet het er in Rotterdam als volgt uit:

- Structurele subsidies: eens per vier jaar in het kader van het Cultuurplan; aanvragen bij de afdeling Cultuur, de RRKC adviseert het college van B&W over de toekenning.
- Incidentele subsidies in vier categorieën bij de afdeling Cultuur: projectsubsidies, periodesubsidies (maximaal twee jaar), jaarsubsidies voor amateurvereniging en subsidies voor kleinschalige activiteiten via het Snelloket. Er zijn meerdere rondes per jaar; onafhankelijke commissies adviseren het college van B&W over de toekenning.
- Financiële ondersteuning voor evenementen en festivals bij Rotterdam Festivals. Eén keer per jaar kan er een aanvraag worden ingediend. Rotterdam Festivals beoordeelt, eventueel aangevuld door externe experts.
- Regelingen voor beeldende kunstenaars bij het Centrum Beeldende Kunst. Aanvragen kan meerdere keren per jaar en onafhankelijke deskundigen adviseren.

Elk van deze trajecten functioneert correct en zorgvuldig, maar de verbindingen en informatiestromen onderling kunnen beter. Meer samenhang tussen de verschillende subsidiemogelijkheden en beoordelingskaders zou de onderlinge relaties versterken, de transparantie vergroten en het cultuurbeleid krachtiger maken.

3.4. Verantwoording en verhaal

In de relatie tussen subsidieverlener en subsidieontvanger zit vaak onbedoeld ruis. Daarvan zijn we ons bewust. De overheid streeft bepaalde doelen na met haar cultuursubsidies en heeft daartoe allerlei wensen en eisen geformuleerd. Deze richtlijnen worden door de cultuursector soms echter als knellend ervaren. De criteria worden nog wel eens als algemeen geldend opgevat, terwijl daar lang niet altijd reden toe bestaat.

We willen binnen de bestaande beleids gesprekken tussen gemeente en instellingen een meer inhoudelijke wijze van verantwoording. Daarbij worden de instellingen medeverantwoordelijk voor de criteria. Daarmee bedoelen we niet dat er minder rekenschap wordt afgelegd: we zetten juist in op een *betere* verantwoording, die duidelijker laat zien wat er geboden en bereikt werd. De huidige kwantitatieve verantwoording, die voor alle partijen goed bevalt, zal blijven bestaan. Daarnaast er is echter behoefte aan meer inhoud: met de juiste context krijgen getallen immers de juiste

betekenis. Er komt daarom meer ruimte om het met elkaar te hebben over bijvoorbeeld de maatschappelijke impact van een bepaald project, over de kwaliteit of de mate waarin iets onderscheidend is. Over stedelijk, landelijk en internationaal bereik. Door op die manier met elkaar in dialoog te gaan ontstaat een rijker beeld van wat we elkaar en het publiek nu eigenlijk te bieden hebben.

3.5. Een nieuw systeem

We ambiëren een kunst- en cultuursector met zowel sterke iconen als nieuwe spelers. We willen kansen voor nieuwe financieringsvormen, in samenwerking met private partijen, beter benutten. Om te komen tot co-creatorschap gaan we op alle niveaus samenwerken. We willen meer maatwerk kunnen bieden: voor nieuwe, tijdelijke initiatieven en voor structurele taken zoals de zorg voor de gemeentelijke collectie. Daarom moet er een nieuw stelsel komen. Dat is een flinke klus, die lef en zorgvuldigheid vereist. Bovendien is afstemming met partijen als het Rijk en andere financiers (die een vergelijkbare omslag voor ogen hebben) noodzakelijk. We verwachten in 2020 te kunnen starten met een nieuwe werkwijze, maar dat betekent niet dat we daarvoor niets moeten veranderen. Vanaf 2017 willen we daarom alvast twee wijzigingen invoeren: we zorgen voor een nieuwe verstandhouding tussen subsidiegever en subsidieontvanger en we starten een Stadsfonds voor Kunst en Cultuur.

Die nieuwe verstandhouding is gebaseerd op weten wat je van elkaar kunt verwachten. Voor het komende cultuurplan is een aantal criteria voor elke aanvrager belangrijk: bij iedereen wordt beoordeeld hoe de (artistieke) kwaliteit is, hoe men zich onderscheidt, en of de bedrijfsvoering op orde is. Daarbij wordt ook gekeken naar de prestaties in het verleden. Daarnaast zijn er enkele beleidswensen die de cultuursector als collectieve verantwoordelijkheid op zich neemt, zodat iedereen doet waar hij goed in is en we samen doen wat er moet gebeuren. Dat betekent dat we hierover, binnen de sector, onderling afspraken maken. Op die manier worden taken met betrekking tot (inter)nationale profilering, educatie, innovatie en publiek(sbereik) optimaal vervuld. In de inrichtingseisen die de gemeente opstelt wordt verder uitgewerkt hoe en in hoeverre instellingen in hun aanvragen concreet invulling kunnen geven aan deze criteria en beleidswensen.

Daarnaast is het ook belangrijk om goede afspraken maken over de besteding van het geld. Naast de verplichte cijfermatige verantwoording gaan we, als instellingen en gemeente, gesprekken voeren waarin ook andere gegevens een rol spelen: honderd blij schoolkinderen of een buslading geïnspireerde bezoekers uit Frankrijk kunnen net zo belangrijk zijn. De gemeente geeft de instellingen meer ruimte om hun rol in het culturele veld zelf in te vullen. De instellingen beschrijven in hun beleidsplannen nadrukkelijk en helder welke (onderscheidende) rol zij voor zichzelf zien en hoe zij dit gaan realiseren.

Ook andere aspecten van onze relatie nemen we onder de loep, zoals huisvesting. Veel culturele instellingen hebben naast een subsidierelatie ook een huurrelatie met de gemeente. Gemeente en instellingen gaan samen op zoek naar een manier om deze twee relaties beter met elkaar in evenwicht te brengen en om te voorkomen dat huisvestingskosten onevenredig veel van het budget beslaan.

3.6. Conclusies:

- De cultuursector neemt taken met betrekking tot (inter)nationale profilering, educatie, innovatie en publiek(sbereik) als collectieve verantwoordelijkheid op zich. De instellingen geven, na onderlinge afstemming, in hun beleidsplannen aan wie op welke manier invulling geeft aan deze beleidswensen.
- Gemeente en instellingen gaan vanaf 2017 de cijfermatige verantwoording aanvullen met een inhoudelijke verantwoordingsdialoog.
- We starten per 2017 met een Stadsfonds voor Kunst en Cultuur dat ruimte biedt aan zowel experiment en innovatie als aan grootschalige manifestaties. Dit fonds wordt gebaseerd op publiek-private samenwerking, hanteert een variatie aan ondersteuningsvormen, en wordt geleidelijk uitgebouwd.
- De gemeente gaat de mogelijkheden voor het gebruik van leegstaande panden verruimen, zodat meer ruimtewensen kunnen worden gehonoreerd.
- Gemeente en instellingen gaan samen op zoek naar oplossingen om subsidie- en huurrelatie beter op elkaar te laten aansluiten en om te voorkomen dat huisvestingskosten een steeds grotere hap uit de subsidie nemen.

Nawoord

Deze uitgangspuntennota kan gezien worden als het resultaat van een nieuwe manier van denken, praten en werken. Er is afgeweken van de gebruikelijke route, met alle hindernissen en risico's van dien, om te komen tot een visie waarin we elkaar opnieuw en beter leren kennen. Die houding willen we de komende jaren vasthouden. Want Rotterdam is een stad die veroverd moet worden en zich niet zomaar aan je voeten legt. Een complexe en levendige stad, die steeds opnieuw uitdaagt en verandert. De totstandkoming van dit stuk is dan ook een proces geweest waarbij de gemeente, de Rotterdamse Raad voor Kunst en Cultuur en de culturele sector hebben laten zien het gezamenlijk belang gezamenlijk te dragen. Door collectief verantwoordelijkheid te nemen voor een kunst- en cultuurbeleid dat sterker, passender en eigentijds wordt vormgegeven. Voor wie hier woont. Voor wie hier komt. En voor wie hier opgroeit.